

Nowy raport Instytutu Reform: **Pokonać ubóstwo energetyczne i transportowe. Jak wykorzystać 15 mld euro?**

Polska będzie największym beneficjentem Społecznego Funduszu Klimatycznego (SFK). Na walkę z ubóstwem energetycznym i transportowym trafi nawet 15 mld euro ze środków unijnych i krajowych. Te fundusze mogą znacząco poprawić jakość życia milionów Polaków, szczególnie w małych miasteczkach i na wsiach. Warunkiem jest przygotowanie Planu społeczno-klimatycznego i wdrożenie systemowych zmian – wskazują autorzy raportu pt. **„Pokonać ubóstwo energetyczne i transportowe”**, wydanego przez Instytut Reform w dwóch częściach.

Obie części raportu do pobrania poniżej:

- [„Jak przygotować Plan społeczno-klimatyczny?”](#)
- [„Plan społeczno-klimatyczny instrumentem systemowej zmiany”](#)

Odchodzenie od paliw kopalnych w budynkach i transporcie nabierze tempa po wdrożeniu systemu ETS2 w 2027 roku. Uzupełni on obecny system handlu emisjami (EU ETS), obejmując sprzedawców paliw kopalnych – węgla, gazu i paliw transportowych. To oznacza wyższe koszty dla części gospodarstw domowych, w tym głównie mieszkańców starych i nieocieplonych budynków ogrzewanych węglem, a także dla właścicieli samochodów napędzanych olejem napędowym, benzyną czy LPG.

[ETS2 i SPK nowe źródła finansowania transformacji](#)

Jak wynika z rankingu ośrodka analitycznego Oeko-Institut, Polska znajdzie się na drugim miejscu w Unii Europejskiej pod względem wzrostu wydatków gospodarstw domowych na ogrzewanie i transport po wdrożeniu ETS2. Jednocześnie polski rząd uzyska wielomiliardowe dochody ze sprzedaży uprawnień w systemie ETS2, które zasilą budżet państwa. Kluczowe jest, aby te fundusze – w przeciwieństwie do dotychczasowej praktyki stosowanej przez polski rząd wpływów z ETS – zostały przeznaczone na działania związane z transformacją klimatyczno-energetyczną, w tym na finansowanie projektów ograniczających negatywne skutki wzrostu cen energii i paliw.

Ważnym krokiem w tym kierunku jest uruchomienie Społecznego Funduszu Klimatycznego, którego Polska będzie największym beneficjentem. Warunkiem dostępu do środków z SFK jest przygotowanie Planu społeczno-klimatycznego

*Dzięki środkom zawartym w Planie społeczno-klimatycznym możemy zapewnić bieżące wsparcie ubogim energetycznie i transportowo, a jednocześnie zainwestować w działania, które trwale poprawią ich jakość życia i zapewnią niezależność gospodarstw domowych od wahań cen paliw kopalnych – mówi **Zofia Wetmańska, wiceprezesa Instytutu Reform.***

Sprawiedliwa transformacja wymaga skoordynowanego Planu

Jeśli nie podejmiemy odpowiednich działań, nie tylko stracimy pieniądze, ale przede wszystkim szansę na przeprowadzenie systemowych reform. Czas nagli – Plan społeczno-klimatyczny powinien powstać do końca czerwca 2025 roku.

W tym kontekście kluczową potrzebą jest powołanie Pełnomocnika Rządu ds. Sprawiedliwej Transformacji, który nie tylko skoordynuje prace rządu na ostatnim etapie tworzenia dokumentu, ale także zadba o większe zaangażowanie kluczowych resortów¹ oraz organizacji społecznych poprzez ich udział w pogłębionych konsultacjach społecznych.

*Pełnomocnik rządu powinien odpowiadać zarówno za opracowanie i wdrażanie Planu społeczno-klimatycznego, w którym zostaną zaproponowane reformy i inwestycje finansowane ze Społecznego Funduszu Klimatycznego, jak i skoordynować krótko- i długoterminowe działania minimalizujące skalę ubóstwa energetycznego i transportowego – tłumaczy **Wojciech Augustowski, ekspert Instytutu Reform i współautor raportu.***

Zadaniem pełnomocnika byłoby także rozpoczęcie i prowadzenie pogłębionej debaty publicznej dotyczącej społecznie odpowiedzialnej transformacji klimatyczno-energetycznej, w tym łagodzenia skutków wdrożenia systemu ETS2.

Obecnie potencjalnych beneficjentów SFK trudno nawet zidentyfikować, gdyż brakuje definicji ubóstwa energetycznego i transportowego dostosowanych do polskich realiów oraz miarodajnych wskaźników do badania skali tych zjawisk w Polsce. Uzupelnienie tych luk jest istotne dla efektywnego rozdzielenia środków SFK.

Skuteczne narzędzia zmniejszania ubóstwa energetycznego i transportowego

Choć brakuje wielu elementów układanki, to jednak już dzisiaj można wskazać grupy szczególnie wrażliwe na wzrost kosztów ogrzewania i transportu, a także wskazać skuteczne narzędzia do łagodzenia skutków.

Wprowadzenie ETS2 najmocniej dotknie gospodarstwa domowe o niskich dochodach ogrzewające się węglem.

*Poprawa efektywności energetycznej budynków i wymiana źródła ciepła jest więc kluczem do ograniczenia obciążeń w zakresie ogrzewania. Po przeprowadzeniu termomodernizacji w domu ogrzewanym węglem można będzie zaoszczędzić nawet 1000 zł w skali roku – szacuje **Michał Wojtyło, analityk ds. polityk publicznych w Instytucie Reform i jeden z autorów raportu.***

Dlatego programy realizowane w ramach Planu społeczno-klimatycznego powinny w pierwszej kolejności finansować modernizację budynków o niskiej efektywności energetycznej, które będą

¹ Oprócz prowadzącego proces Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (MFIPR), udział w tworzeniu Planu społeczno-klimatycznego powinni mieć także: Ministerstwa Klimatu i Środowiska (MKiŚ), Ministerstwa Infrastruktury (MI), Ministerstwa Rozwoju i Technologii (MRiT) oraz Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS), które dzisiaj nie angażują się w prace.

najbardziej narażone na dodatkowe koszty ETS2. W tym celu warto skorzystać z istniejących już narzędzi, w tym zwiększyć pulę środków w programie „Czyste Powietrze”.

Inwestycje w rozwój transportu publicznego, zwłaszcza autobusowego, są kluczowe dla redukcji ubóstwa transportowego. Zjawisko to jest związane z wykluczeniem transportowym, które stanowi tylko jeden z elementów problemu.

*Brak lokalnych połączeń autobusowych często zmusza młodzież do rezygnacji z edukacji w wymarzonej szkole średniej, oddalonej o kilkanaście kilometrów od miejsca zamieszkania. Uzależnia też seniorów od sąsiadów czy członków rodziny, bo muszą czekać na ich podwiezienie do lekarza czy sklepu. To może prowadzić do rezygnacji z wyjazdów lub nawet społecznego wykluczenia – dodaje **Michał Wojtyło**.*

Apel o strategiczne i systemowe działania

Zmniejszeniu skali ubóstwa transportowego, często także połączonego z ubóstwem energetycznym mogłoby sprzyjać rozwijanie tzw. mieszkalnictwa senioralnego poprzez zwiększenie puli lokali socjalnych dzięki ich budowie w lepiej skomunikowanych miejscach, remontom lub adaptacji pustostanów. Innym rozwiązaniem mogłoby być także lepsze planowanie przestrzenne tj. zapewnienie wystarczającej oferty usług lokalnie, by nie było konieczności korzystania z transportu w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych.

Raport Instytutu Reform to kompleksowy przewodnik po wyzwaniach i szansach związanych z wykorzystaniem Społecznego Funduszu Klimatycznego. Eksperti apelują o odważne reformy wspierane odpowiednimi inwestycjami. W raporcie wskazano m.in. na potrzebę:

- ◆ **strategicznego planowania**, w tym opracowania polityk publicznych dotyczących minimalizacji ubóstwa energetycznego i transportowego;
- ◆ **wprowadzenia nowego bonu energetycznego** dla osób, które najbardziej odczuwają wejście ETS2;
- ◆ **wdrożenia systemu doradztwa** dla organizacji publicznego transportu zbiorowego, połączonego z **udoskonaleniem Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych**.

*Polska nie może pozwolić sobie na opóźnienia w przygotowaniu Planu społeczno-klimatycznego. Tylko kompleksowe i systemowe działania pozwolą nam wykorzystać pełny potencjał Społecznego Funduszu Klimatycznego i przygotować mechanizmy ochrony najbardziej wrażliwych grup, by przeprowadzić transformację energetyczną w sposób sprawiedliwy i włączający te grupy – dodaje **Aleksander Śniegocki, prezes Instytutu Reform**.*

Zapraszamy do zapoznania się z pełną treścią i executive summary raportu pt. [„Pokonać ubóstwo energetyczne i transportowe”](#).

Instytut Reform to niezależny think tank, który wspiera ciągłe doskonalenie procesu formułowania, wdrażania, monitorowania i oceny polityk publicznych w Polsce, Europie i na świecie.

Kontakt dla mediów:

Aneta Wieczerzak-Krusińska, e-mail: aneta.wieczerzak@ireform.eu, tel.: +48 606 402 189